

ALENA PROKOPOVÁ / 19. 4. 2016

Na Sever

Režisérka Nataša Dudinská ve svém celovečerním dokumentu vypráví příběh osmdesáti židovských dětí, které našly v roce 1939 azyl v Dánsku.

Snahy o záchranu středoevropských Židů před nacistickou zvůlí nejsou spjaty jen se známými aktivitami Nicholase Wintona nebo Oskara Schindlera. Jsou spojeny i s nezištnou a riskantní pohostinností stovek mediálně „bezejmenných“ dánských občanů, kteří v roce 1939 poskytli domov třem stům šedesáti židovských dětí. Šlo převážně o sedláky, kteří do svých domovů – v rámci záchranné akce organizované dánskou pobočkou Mezinárodní ženské ligy za mír a svobodu (WILPF) – přijali mladistvé Čechoslováky, Němce a Rakušany. Hluboce lidská solidarita se Dánům mohla těžce vymstít: v dubnu 1940 byla jejich vlast napadena nacistickým Německem a zůstala okupována až do května 1945. Mladiství uprchlíci však naštěstí bydleli na venkově, na statcích izolovaných od okolí. Pěstouni museli dbát jen o to, aby se moc často nestýkali na veřejnosti. Zatímco v okolní Evropě zuřila válka a miliony Židů mizely v koncentračních táborech, přežívali tak v relativním bezpečí. Trvalo to čtyři roky, než válka skončila – návrat zpět však prakticky nebyl možný. Ze světa, který znali, nezbylo prakticky nic. Získali však šanci na nový život...

Před šesti lety tuto zapomenutou epizodu z historie evropského holocaustu objevila česká novinářka Judita Matyášová. Vypátrala téměř osmdesát osob, které do Dánska přišly z Brna, Jihlavy, Třeště či Kolína. Dnes devadesátileté pamětníky zkontaktovala na různých místech světa a napsala o nich knihu *Přátelství navzdory Hitlerovi*, za kterou v roce 2013 získala cenu Arnošta Lustiga. V témže roce začala s izraelsko-slovenskou režisérkou Natašou Dudinskou pracovat na celovečerním dokumentu, inspirovaném její knihou.

Snímek *Na Sever* potvrzuje, že Nataša Dudinská ráda propojuje malé, soukromé dějiny jednotlivců s „velkou“ historií. Je to jistě i tím, že se narodila v Košicích, ale

studovala mezinárodní vztahy na Columbia University v New Yorku a film na Sam Spiegel Film and TV School v Jeruzalémě (kde od roku 1994 pracuje a žije). V roce 1996 natočila ceněný dokument o problémech v zemích bývalé Jugoslávie *Vukovar: A City or a Past?* Studia překladatelství a tlumočnictví na pražské FF UK ji inspirovala v celovečerním dokumentu *Holky z fildy*, který v roce 2009 spolurežirovala s Taťánou Slánskou-Markovou. V něm se autorky věnují osudům čtveřice svých spolužaček, které na škole zastihl listopad 1989.

Na svém kontě má však Dudinská i krátkometrážní dokument *Rak yarok* (2011) o dívce z východního Jeruzaléma, která se rozhodla naplnit svůj sen o ozelenění palestinské krajiny. V roce 2012 stála režisérka za kamerou dokumentu *Rabínka*, který zviditelnil její zájem o téma holocaustu. Slovenská režisérka Anna Grusková se zde věnovala osudům své krajanky Gisy Fleischmannové, která se pokoušela bránit deportacím evropských Židů tím, že nacisty bohatě uplácěla. Téma Dudinská rozvinula ve vlastním dokumentu *Gisi* (2014), kde konfrontovala historickou realitu s inscenací hry *Rabínka*, jež na jevišti Slovenského národního divadla uvedla Viktorie Čermáková.

Pro natáčení dokumentu *Na Sever* se Nataša Dudinská spojila s producentem Janem Macolou ze společnosti Mimesis Film, který dosud spolupracoval především s režisérem Petrem Václavem (hudební dokument *Zpověď zapomenutého* /2015/, hrané drama *Cesta ven* /2014/ a sociální melodrama *Nikdy nejsme sami* /2016/).

„Je to příběh o dospívání v cizí zemi, která se nebála otevřít uprchlíkům. Příběh o ztrátě domova a blízkých, o sžívání s novou kulturou,“ objasňuje dokumentaristka téma svého filmu *Na Sever*. „Je to příběh o záchraně. Tehdy, podobně jako dnes, to až na světlé výjimky nebyly vlády, které pomáhaly uprchlíkům, ale hlavně jednotlivci. Díky nim mohly příběhy uprchlíků skončit happy endem.“

Film *Na Sever* ovšem odhaluje i relativnost každého šťastného konce. Mladí uprchlíci se v Dánsku rychle integrovali, naučili se jazyk a prožívali životy úměrné svému věku: hráli fotbal a chodili na tancovačky. Šlo ovšem o městské děti, které neměly s venkovským životem žádné zkušenosti. Bylo jim kolem čtrnácti let a ocitly se v kulturně i jazykově cizím prostředí, bez podpory rodiny a učitelů. Film dokazuje, že dánští hostitelé byli laskaví, ale nároční a někdy i tvrdí, pokud šlo o pomoc v hospodářství. Svými chráněnci se pyšnili, ale porozumět jim někdy nedokázali – snad

i proto, že žádná z pěstounských rodin nebyla židovská. Judit Shakedová v dokumentu vzpomíná, jak si „její“ rodina každé ráno četla Bibli. Dudinská cituje ve filmu i z deníku Hanky Dubové, která vystřídala několik pěstounských rodin a velmi trpěla jejich nepochopením. Vzpomínky pamětníků, kterých je dnes kolem devadesáti let, se ovšem nesou především na vlně vděčnosti za záchranu života.

Na Sever (Česká republika – Izrael 2016), režie a kamera: Nataša Dudinská, scénář: Nataša Dudinská, Judita Matyášová, střih: Hedvika Hansalová. Mimesis Film, 87 min. Premiéra: 19. 4. 2016.